

Nr 50

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken m. m.

Genom en den 27 juni 1969 dagtecknad proposition, nr 119, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i giftermålsbalken,
- 2) lag om ändring i föräldrabalken,
- 3) lag om ändring i ärvdabalken,
- 4) lag om ändring i lagen den 1 mars 1935 (nr 45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge,
- 5) lag om ändring i lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred,
- 6) lag om ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m.,
- 7) lag om ändring i vattenlagen,
- 8) lag om ändring i konkurslagen,
- 9) lag om ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 244) om utmätningssed,
- 10) lag om ändring i lagsökningslagen den 20 december 1946 (nr 808),
- 11) lag om ändring i lagen den 20 november 1964 (nr 651) om överflyttande på länsstyrelse av vissa magistrat, kommunalborgmästare m. fl. åvillande uppgifter,
- 12) lag om ändring i lagen den 3 juni 1932 (nr 170) med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden,
- 13) lag om ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad,
- 14) lag om ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet,
- 15) lag om ändring i lagen den 22 juni 1920 (nr 474) med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.,
- 16) lag om ändring i lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling,
- 17) lag om ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol.

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av prop. 1969:44 fattade riksdagen under vårsessionen beslut om en reform av de allmänna underrätternas organisation (1LU 38).

I enlighet med vad som förutskickades i nämnda proposition läggs nu fram förslag till följdändringar i ett flertal lagar, som bygger på den nuvarande uppdelningen av underrätterna i häradsrätter och rådhusrätter. De föreslagna följdändringarna avser i stor utsträckning terminologiska jämkningar, som föranleds av de nya benämningar som införs inom underrättsorganisationen. Det föreslås också jämkningar i vissa författningar, vilka nu innehåller olika regler för rådhusrättsstäder och för landet i övrigt. Såvitt avser fastighetsbildningslagstiftningen är förslagen, med tanke på de reformer som förestår på detta område, begränsade till lagtekniska lösningar, som innebär att nuvarande domstolsorganisation i jorddelningsmål i huvudsak lämnas orubbad.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1971 med befogenhet för Kungl. Maj:t att beträffande vissa av dem förordna om tidigare ikraftträdande.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1) Förslag

till

Lag

om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas, *dels* att i 1 kap. 6 §, 2 kap. 2 §, 9 kap. 9 §, 11 kap. 20 § samt 15 kap. 16 och 17 §§ giftermålsbalken¹ orden »eller domaren» skall utgå, *dels* att i 15 kap. 21 § samma balk orden »eller domarens» skall utgå, *dels* att i 8 kap. 11 § samt 15 kap. 4 och 15 §§ samma balk orden »Stockholms rådstuvurätt» skall bytas ut mot orden »Stockholms tingsrätt».

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse av 2 kap. 2 § se 1949: 383, av 9 kap. 9 § och 11 kap. 20 § se 1964: 654, av 15 kap. 4 § se 1954: 437 och av 15 kap. 15 § se 1946: 822.

2) Förslag

till

Lag

om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, *dels* att i 12 kap. 1 § samt 20 kap. 14 och 15 §§ föräldrabalken¹ orden »Stockholms rådhusrätt» skall bytas ut mot orden »Stockholms tingsrätt», *dels* att 12 kap. 4 § samt 19 kap. 3 och 8 §§ samma balk skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 KAP.

4 §.

När förmynderskap — — — — — över förmynderskapet.

I fråga om överflyttning av tillsynen över förmynderskap från en överförmyndare till en annan inom *tingslag eller inom stad, där rådhusrätt finnes*, skall vad i 3 § sägs äga motsvarande tillämpning.

I fråga om överflyttning av tillsynen över förmynderskap från en överförmyndare till en annan inom *samma domsaga* skall vad i 3 § sägs äga motsvarande tillämpning.

19 KAP.

3 §.

Två eller flera kommuner, som lyda under *häradsrätt*, må, då val av överförmyndare förestår, efter förslag av rätten förena sig till ett överförmyndardistrikt.

Kommun, som — — — — — till ända.

Två eller flera kommuner, som lyda under *samma tingsrätt*, må, då val av överförmyndare förestår, efter förslag av rätten förena sig till ett överförmyndardistrikt.

8 §.

Till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren *svensk man eller kvinna, som uppnått tjugufem års ålder*. Överförmyndare kan ej den vara som är *omyndig eller* i konkurstillstånd.

Till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren, *myndig svensk medborgare*. Överförmyndare kan ej den vara som är i konkurstillstånd *eller är förklarad omyndig*.

¹ Senaste lydelse av 12 kap. 1 § se 1958: 640.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Domhavande må ej vara överförmyndare inom domsagan, ej heller må ledamot av rådhusrätt, som arbetar å endast en avdelning, vara överförmyndare i staden.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare inom domsagan, om ej Konungen för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må _____ av valmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. I fråga om domare, som då är överförmyndare, äger dock 19 kap. 8 § andra stycket i dess äldre lydelse fortsatt giltighet så länge då gällande uppdrag består.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i ärvdabalken**

Härigenom förordnas, att i 14 kap. 2 §, 20 kap. 8 § och 25 kap. 2 § ärvdabalken orden »Stockholms rådhusrätt» skall bytas ut mot orden »Stockholms tingsrätt».

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 1 mars 1935 (nr 45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 1 mars 1935 om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

På framställning _____ av egendomen.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Göres å landet framställning, som nu är sagd, å tid då rättegångsdag ej inträffar, äge domaren meddela förordnande att gälla tills rätten fattat beslut i ärendet.

Finnes kostnad för sökt åtgärd böra förskjutas, äge rätten *eller, på landet, domaren* att, innan beslut fattas, av den som åtgärden påkallat kräva förskott med belopp, som prövas skäligt. Handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

Finnes kostnad för sökt åtgärd böra förskjutas, äge rätten att, innan beslut fattas, av den som åtgärden påkallat kräva förskott med belopp, som prövas skäligt. Handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

5) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred

Häri genom förordnas, att 36 § lagen den 2 juni 1933 om ägofred¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

36 §.

Har i annan ordning än vid syneförrättning upprättats skriftlig och av vittnen styrkt förening rörande stängselskyldighet eller betesreglering, äge envar, som deltagit i föreningen, hos den eller de allmänna underrätter, inom vilkas domvärjde fastigheter, föreningen angår, äro belägna, *uppvisa föreningen, i stad med rådstuvurätt å allmän rätte-*

Har i annan ordning än vid syneförrättning upprättats skriftlig och av vittnen styrkt förening rörande stängselskyldighet eller betesreglering, äge envar, som deltagit i föreningen, *uppvisa denna* hos den eller de allmänna underrätter, inom vilkas domvärjde fastigheter, föreningen angår, äro belägna. Överensstämmer föreningen med de i

¹ Senaste lydelse av 36 § se 1946: 837.

(Nuvarande lydelse)

gångsdag och eljest å allmänt ting. Överensstämmer föreningen med de i denna lag stadgade grunder, och hava, där föreningen avser upplåtelse av betesmark, i föreningen tydligt angivits den upplåtna markens läge och gränser, den eller de fastigheter, för vilka den upplåtits, sätt och tid för markens inhägnande och anordnande för betesbruk samt huruvida ersättning skall utgå och i så fall med vilket belopp ersättningen skall i den ordning 16 § föreskriver gäldas, låte rätten intaga föreningen i rättens protokoll. Sedan vare föreningen gällande mot framtida ägare eller innehavare av fastigheterna så ock, där intagande i rättens protokoll ägt rum *vid rådstuvurätt inom en månad och vid häradsrätt sist vid det allmänna ting, som infallit näst efter två månader sedan föreningen ingicks, mot den, som efter upprättandet men före föreningens intagande i rättens protokoll blivit ägare eller innehavare. Förening, som slutits för boställe eller kronan eller allmän inrättning tillhörig, på viss tid upplåten fastighet, have dock ej verkan mot senare innehavare, med mindre föreningen blivit av vederbörande myndighet godkänd.*

Sedan föreningen — — — — — vederbörande skogsvårdsmyndighet.

(Föreslagen lydelse)

denna lag stadgade grunder, och hava, där föreningen avser upplåtelse av betesmark, i föreningen tydligt angivits den upplåtna markens läge och gränser, den eller de fastigheter, för vilka den upplåtits, sätt och tid för markens inhägnande och anordnande för betesbruk samt huruvida ersättning skall utgå och i så fall med vilket belopp ersättningen skall i den ordning 16 § föreskriver gäldas, låte rätten intaga föreningen i rättens protokoll. Sedan vare föreningen gällande mot framtida ägare eller innehavare av fastigheterna så ock, där intagande i rättens protokoll ägt rum inom två månader sedan föreningen ingicks, mot den, som efter upprättandet men före föreningens intagande i rättens protokoll blivit ägare eller innehavare. Förening, som slutits för boställe eller kronan eller allmän inrättning tillhörig, på viss tid upplåten fastighet, have dock ej verkan mot senare innehavare, med mindre föreningen blivit av vederbörande myndighet godkänd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Äldre bestämmelser skall dock fortfarande gälla beträffande förening, som ingåtts före lagens ikraftträdande och skolat uppvisas hos häradsrätt. Vad som föreskrives om häradsrätt skall därvid gälla tingsrätt.

6) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m.m.

Härigenom förordnas, att 4 och 5 §§ lagen den 1 december 1950 om ersättning för mistad fiskerätt m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Angående fiskevärderingsnämnd — — — och avgörande.

2. Nämndens avgörande skall grundas på vad vid syn eller annan förhandling förekommit och handlingarna i övrigt innehålla. Dom skall meddelas inom två månader från det förhandlingen avslutats, om ej synnerligt hinder möter.

2. Nämndens avgörande skall grundas på vad vid syn eller annan förhandling förekommit och handlingarna i övrigt innehålla. *Vid omröstning skall ordföranden säga sin mening först.* Dom skall meddelas inom två månader från det förhandlingen avslutats, om ej synnerligt hinder möter.

3. Om skäl — — — — — sådana kostnader.

Lagen om — — — — — vid nämnden.

5 §.

Ordföranden äger besluta för nämnden i samma omfattning som är stadgad för den lagfarne domaren i häradsrätt.

Beträffande rätt för ordföranden att besluta för nämnden gäller 1 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Yppas vid överläggning i nämnden skiljaktiga meningar, vare lag som i rättegångsbalken stadgas beträffande domstol, där allenast lagfarna ledamöter hava säte i rätten. Vid omröstning skall ordföranden säga sin mening först.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹Senaste lydelse av 4 § se 1960: 708 och av 5 § se 1957: 687.

7) Förslag

till

Lag

om ändring i vattenlagen

Härigenom förordnas, *dels* att i 4 kap. 6 § 2 mom. första stycket vattenlagen¹ ordet »domaren» skall bytas ut mot ordet »rätten», *dels* att i 11 kap. 2 § fjärde stycket samma lag ordet »häradsrätt» skall bytas ut mot ordet »tingsrätt», *dels* att 11 kap. 4 och 52 §§ samt 14 kap. 7 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 KAP.

4 §.

Vattenrättsnämndemän utses för sex år, *två för varje tingslag, som ensamt utgör en domsaga, samt en för varje annat tingslag. Därvid skall vad om sättet för utseende av ägodelningsnämndeman och om gottgörelse åt valman för inställelse vid val av sådan nämndeman är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att domhavanden föranstaltar om utseende av valmännen. I stad, som ej lyder under landsrätt, skall ock för tid, som nyss sagts, av stadsfullmäktige väljas en vattenrättsnämndeman. Om valets utgång skall på landet domhavanden och i stad stadsfullmäktiges ordförande så snart ske kan meddela vattenrättsdomaren underrättelse.*

Erfordras för tingslag eller för stad flera vattenrättsnämndemän än i första stycket angivits, bestämmer Konungen deras antal.

Har vattenrättsnämndeman ————— äga rum.

Vad i ————— som vattenrättsnämndeman.

¹ Senaste lydelse av 11 kap. 2 § se 1941: 614, av 11 kap. 4 § se 1958: 66 och av 14 kap. 7 § se 1964: 663.

(Nuvarande lydelse)

den för meddelanden till parterna bestämda ordning. Sedan målet slutligen avgjorts, äge sökanden eller, om styrelse för företaget utsetts, styrelsen utbekomma handlingarna. Av vattenrättsdomaren må bestämmas viss ersättning till den, hos vilken handlingarna skola hållas tillgängliga, att gäldas av sökanden i vattenmålet. Utgift, som nu nämnts, räknas till kostnad i målet.

Vad nu — — — — — tillkommer synemännen.

(Föreslagen lydelse)

sökanden eller, om styrelse för företaget utsetts, styrelsen utbekomma handlingarna. Av vattenrättsdomaren må bestämmas viss ersättning till den, hos vilken handlingarna skola hållas tillgängliga, att gäldas av sökanden i vattenmålet. Utgift, som nu nämnts, räknas till kostnad i målet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att 11 kap. 4 § i dess nya lydelse skall gälla från tidigare tidpunkt beträffande viss eller vissa underrätter.

8) Förslag

till

Lag

om ändring i konkurslagen

Häri genom förordnas, att 7, 12, 14 och 211 §§ konkurslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 §.

Vill gäldenär ————— nyss sagts.

Konkursdomare vare på landet domaren och i stad den lagfarne ledamot i rätten, som därtill är satt. I stad må, om konkursmålens antal det fordrar, utses flere konkursdomare; äro flere avdelningar av rådstuvurätten, skall konkursdomare alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken de mål, som av honom handläggas, skola upptagas.

Konkursdomare vare den lagfarne domare i tingsrätt, som därtill är satt. Om antalet konkursmål fordrar det, kunna flera konkursdomare utses; äro flera avdelningar av tingsrätten, skall konkursdomare alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken de mål, som av honom handläggas, skola upptagas.

¹ Senaste lydelse av 7 § se 1946: 809, av 12 § se 1960: 162, av 14 § se 1964: 649 samt av 211 § se 1957: 97.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Med stad avses i denna lag stad med rådstuvurätt; om annan stad gälle vad för landet är föreskrivet.

12 §.

Upptages borgenärs konkursansökning, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att inom viss tid, ej över *fyra dagar i stad och en vecka på landet*, från det han erhållit del av ansökningshandlingarna till konkursdomaren ingiva förklaring över ansökningen. Föreligger på grund av att gäldenären vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning att utsträcka förklaringstiden, må det ske, dock ej utöver vad oundgängligen kräves och ej utöver sex veckor. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att, om hans postadress icke tillförlitligen angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress, under vilken kallelse kan tillställas gäldenären. Ansökningshandlingarna jämte föreläggande, som nu sagts, skola delgivas gäldenären.

I fråga — — — — — omständigheterna medgiva.

Sker delgivning — — — — — av borgenären.

14 §.

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom nämnda tid, senast på det ting *eller den allmänna rättegångsday* som närmast därefter hålles. Kräves för gäl-

Upptages borgenärs konkursansökning, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att inom viss tid, ej över en vecka, från det han erhållit del av ansökningshandlingarna till konkursdomaren ingiva förklaring över ansökningen. Föreligger på grund av att gäldenären vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning att utsträcka förklaringstiden, må det ske, dock ej utöver vad oundgängligen kräves och ej utöver sex veckor. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att, om hans postadress icke tillförlitligen angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress, under vilken kallelse kan tillställas gäldenären. Ansökningshandlingarna jämte föreläggande, som nu sagts, skola delgivas gäldenären.

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom nämnda tid, senast på det *allmänna* ting som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller hans

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

denärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaror.

inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaror.

I fråga — — — — — motsvarande tillämpning.

211 §.

Mål, som avses i 16, 27, 85, 93, 98, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Vid huvudförhandling *vare häradsrätt domför med tre i nämnden.*

Mål, som avses i 16, 27, 85, 93, 98, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Vid huvudförhandling *i mål som avses i 16 § är rätten domför med en lagfaren domare.*

Mål, som — — — — — under förberedelsen.

Uteblir i — — — — — är stadgat.

Beträffande talan — — — — — ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att de nya bestämmelserna skall gälla från tidigare tidpunkt beträffande viss eller vissa underrätter.

Vid huvudförhandling, som påbörjats före lagens ikraftträdande, samt vid överläggning och omröstning i anslutning därtill skall äldre bestämmelser om rättens sammansättning och om omröstning alltjämt gälla.

9) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 244) om utmätningssed**

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 13 maj 1921 om utmätningssed¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***6 §.**

Över ansökning, — — — — — parts utevarö.

Mål, som i första stycket avses, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Parts utevarö utgöre ej hinder för målets handläggning och avgörande. Vid huvudförhandling vare häradsrätt domför med tre i nämnden.

Mål, som i första stycket avses, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Parts utevarö utgöre ej hinder för målets handläggning och avgörande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att de nya bestämmelserna skall gälla från tidigare tidpunkt beträffande viss eller vissa underrätter.

Vid huvudförhandling, som påbörjats före lagens ikraftträdande, samt vid överläggning och omröstning i anslutning därtill skall äldre bestämmelser om rättens sammansättning och om omröstning alltjämt gälla.

10) Förslag

till

Lag**om ändring i lagsökningslagen den 20 december 1946 (nr 808)**

Härigenom förordnas, att 30 § lagsökningslagen den 20 december 1946 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

¹Senaste lydelse av 6 § se 1946: 813.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 §.

Vid handläggning av mål om lag-sökning eller betalningsföreläggande vare rätten domför, häradsrätt utan nämnd och rådhusrätt med en lagfaren domare.

Vid handläggning av mål om lag-sökning eller betalningsföreläggande är rätten domför med en lagfaren domare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

11) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 20 november 1964 (nr 651) om överflyttande på länsstyrelse av vissa magistrat, kommunalborgmästare m. fl. åvilande uppgifter

Härigenom förordnas, att lagen den 20 november 1964 om överflyttande på länsstyrelse av vissa magistrat, kommunalborgmästare m. fl. åvilande uppgifter skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Vad i — — — — — gälla länsstyrelse.

Vid behandling av ärende, som enligt § 6 mom. 7 riksdagsordningen och 13 § lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen ankommer på magistrat, skall magistraten bestå av borgmästaren i rådhusrätten i staden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.

12) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 3 juni 1932 (nr 170) med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden

Härigenom förordnas, att 2, 3, 5 och 12 §§ lagen den 3 juni 1932 med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Inskrivningsdomare vare i domsaga å landet domaren eller den, som därtill är särskilt förordnad, och i stad med rådstuvurätt den av rättens lagfarna befattningshavare, som därtill är satt.

Inskrivningsdomare i domsaga är den av tingsrättens lagfarna befattningshavare, som därtill är satt.

Om så — — — — — inskrivningsdomare finnas.

3 §.

Inskrivningsärenden må — — — — särskilda inskrivningsdagar.

Inskrivningsdag må, där det provas lämpligt, hållas särskilt för viss del av domsagan eller staden, så ock å annan ort än den, där domstolens kansli finnes.

Inskrivningsdag må, där det provas lämpligt, hållas särskilt för viss del av domsagan, så ock å annan ort än den, där domstolens kansli finnes.

5 §.

Konungen bestämmer för varje domsaga och stad, å vilka dagar och tider inskrivningsdag skall hållas, samt meddelar erforderliga föreskrifter, då fråga uppkommer om tillämpning av 2 § andra stycket eller 3 § andra stycket.

Konungen bestämmer för varje domsaga, å vilka dagar och tider inskrivningsdag skall hållas, samt meddelar erforderliga föreskrifter, då fråga uppkommer om tillämpning av 2 § andra stycket eller 3 § andra stycket.

Om kungörande — — — — — förordnar Konungen.

12 §.

Beträffande domsaga å landet eller stad med rådstuvurätt, där det

Om inrättande av akter för tillvaratagande av handlingar och ut-

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

med hänsyn till fastighetsförhållandena och andra omständigheter prövas lämpligen kunna ske, må Konungen, efter häradshövdingens eller rådstuvurättens hörande, förordna om inrättande av akter för tillvaratagande av handlingar och utredning i inskrivningsärenden.

redning i inskrivningsärenden förordnar Konungen.

Har sådant — — — — — till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att de nya bestämmelserna skall gälla från tidigare tidpunkt beträffande viss eller vissa underrätter.

13) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad

Härigenom förordnas, att 6 kap. 16 § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

6 KAP.

16 §.

Rådhusrätt, där sådan finnes, vare ägodelningsrätt i stad. Den lagfarne ledamot i rådhusrätten, som därtill är satt, skall vara ägodelningsdomare. Äro flera avdelningar av rådhusrätten, skall ägodelningsdomaren alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken jorddelningsmål skola upptagas.

Stad, där rådhusrätt ej finnes, lyde under ägodelningsrätten i den

Om domsaga helt eller delvis utgöres av stad, vars rådhusrätt ersatts av tingsrätt, är tingsrätten ägodelningsrätt. Konungen äger dock för sådan domsaga förordna, att ägodelningsrätten skall hava den sammansättning som angives i 21 kap. lagen om delning av jord å landet. Är tingsrätten ägodelningsrätt, skall den lagfarne domare i tingsrätten, som därtill är satt, vara ägodelningsdomare.

¹ Senaste lydelse av 6 kap. 16 § se 1954: 236.

(Nuvarande lydelse)

domsaga staden i judiciellt hänseende tillhör.

Vad enligt 21 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet gäller i fråga om utseendet av valmän för val av ägodelningsnämndemän skall äga motsvarande tillämpning beträffande stad, som i näst föregående stycke avses.

(Föreslagen lydelse)

Äro flera avdelningar av tingsrätten, skall ägodelningsdomaren alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken jorddelningsmål skola upptagas.

Ingår stad icke i sådan domsaga som omfattas av bestämmelserna i första stycket, skall ägodelningsrätten i domsagan hava den sammansättning som angives i 21 kap. lagen om delning av jord å landet.

Vad enligt 21 kap. 3 § nämnda lag gäller i fråga om utseendet av valmän för val av ägodelningsnämndemän skall äga motsvarande tillämpning beträffande stad, som avses i andra stycket eller omfattas av förordnande enligt första stycket andra punkten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att de nya bestämmelserna skall gälla från tidigare tidpunkt beträffande viss eller vissa underrätter.

14) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet

Härigenom förordnas, att 21 kap. 1—4 §§ lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

21 KAP.

1 §.

Första domstol i jorddelningsmål å landet är ägodelningsrätt, en för varje domsaga.

Första domstol i jorddelningsmål å landet är ägodelningsrätt, en för varje domsaga. Ägodelningsrätten

¹ Senaste lydelse av 21 kap. 1 § se 1950: 182, av 2 och 4 §§ se 1946: 827 samt av 3 § se 1964: 785.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skall vara sammansatt på sätt nedan angives, om ej annat följer av 6 kap. 16 § första stycket lagen om fastighetsbildning i stad.

Där till — — — — — jorden ligger.

Angående domstol — — — — — är tillämpligt.

Att i — — — — — lag stadgas.

2 §.

Ägodelningsrätt består — — — tre ägodelningsnämndemän.

Ordinarie domaren i domsagan är där ägodelningsdomare, såframt icke Konungen av särskild anledning finner gott att för två eller flera domsagor förordna en gemensam ägodelningsdomare. Härtill må icke utses annan än lagkunnig, i domarevärv erfaren person. Vid förfall för ägodelningsdomaren förordnar hovrätten till hans ställföreträdare person med de egenskaper, som nyss nämnts.

Den lagfarne domare i tingsrätten, som därtill är satt, är ägodelningsdomare i domsagan, såframt icke Konungen av särskild anledning finner gott att för två eller flera domsagor förordna en gemensam ägodelningsdomare. Härtill må icke utses annan än lagkunnig, i domarevärv erfaren person. Vid förfall för ägodelningsdomaren förordnar hovrätten till hans ställföreträdare person med de egenskaper, som nyss nämnts.

Ägodelningsnämndemännen, som böra vara allmänt betrodda, i lant-hushållning kunniga och med ortens förhållanden väl förtrogna män, skola vara valbara till nämndemansbefattning vid häradsrätt i domsagan samt ej hava uppnått sextiofem års ålder; dock må den, som uppnått nämnda ålder, tjänstgöra i mål, varmed han förut såsom ägodelningsnämndeman tagit befattning.

Ägodelningsnämndemännen, som böra vara allmänt betrodda, i lant-hushållning kunniga och med ortens förhållanden väl förtrogna män, skola vara valbara till nämndemansbefattning vid tingsrätten i domsagan samt ej hava uppnått sextiofem års ålder; dock må den, som uppnått nämnda ålder, tjänstgöra i mål, varmed han förut såsom ägodelningsnämndeman tagit befattning.

3 §.

Ägodelningsnämndemän utses för sex år, till ett antal av sex i domsaga, som består av allenast ett tingslag, och tre för varje tingslag i övriga domsagor. Avgår ägodelnings-

Ägodelningsnämndemän utses för sex år, till ett antal av sex i domsagan. Avgår ägodelningsnämndeman under tjänstgöringstiden, skall val avse återstående del av samma tid.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nämndeman under tjänstgöringstiden, skall val avse återstående del av samma tid.

Val äger rum å *tingsstället* inför *häradsrätten*.

Valet verkställes ————— av kommunalfullmäktige.

För kommun ————— överskjutande folkmängd.

För varje ————— som valmän.

Höra delar av kommun till skilda tingslag, utses för vardera delen valmän och suppleanter för det tingslag den tillhör.

Kommun må ————— och nämnder.

Val äger rum å *tingsställe* inför *tingsrätten*.

4 §.

Vid val ————— skilje lotten.

Klagan över ————— ej föras.

Om valets utgång skall *häradsrättens ordförande*, så fort ske kan, insända uppgift till Konungens befallningshavande i länet, som har att ofördröjligen införa uppgiften i länskungörelserna. Är annan än *ordinarie domaren i domsagan* ägodelningsdomare, skall skriftlig underrättelse om valets utgång ofördröjligen meddelas jämväl denne.

Om valets utgång skall *tingsrätten*, så fort ske kan, insända uppgift till Konungens befallningshavande i länet, som har att ofördröjligen införa uppgiften i länskungörelserna. Är annan än *domare i tingsrätten* ägodelningsdomare, skall skriftlig underrättelse om valets utgång ofördröjligen meddelas jämväl denne.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att de nya bestämmelserna skall gälla från tidigare tidpunkt beträffande viss eller vissa underrätter.

Utän hinder av vad som föreskrives i 21 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse skall i domsaga, som vid lagens ikraftträdande består av tre tingslag, finnas nio ägodelningsnämndemän.

15) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 22 juni 1920 (nr 474) med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.

Härigenom förordnas, att 9 § lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Inteckningshandling varom — — — blivit företedd.

I fråga om förlagsinteckning gälla i tillämpliga delar vad i första stycket stadgas, dock att inteckningshandlingen *alltid* skall företes för inskrivningsdomare *vid rådhusrätt* och föreskrivna uppgifter intagas i särskilt bevis som utfärdas av inskrivningsdomaren.

I fråga om förlagsinteckning gälla i tillämpliga delar vad i första stycket stadgas, dock att inteckningshandlingen skall företes *inför* inskrivningsdomare *för ort, som är säte för länsstyrelse*, och att föreskrivna uppgifter *skola* intagas i särskilt bevis som utfärdas av inskrivningsdomaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

16) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling

Härigenom förordnas, att i 6 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling² ordet »rättegångsdag» skall bytas ut mot ordet »dag».

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse av 9 § se 1936: 230.

² Senaste lydelse av 6 § se 1946: 878.

17) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol**

Härigenom förordnas, att i 29 § lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol¹ ordet »rådhusrätt» skall bytas ut mot ordet »tingsrätt».

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Inledning*Allmänt*

Frågan om en reform av de allmänna underrätternas organisation anmäldes i statsrådet den 19 april 1968. Därvid beslutades att till lagrådet skulle remitteras ett flertal lagförslag som bl. a. syftar till att införa en ny, enhetlig organisation av underrätterna. I det lagstiftningsärendet, som utgjorde en första etapp i reformarbetet beträffande underrätterna, togs i huvudsak upp de frågor som är grundläggande för den avsedda reformen. Bl. a. lades fram förslag till erforderliga ändringar i rättegångsbalken (RB) samt förslag till lag om fastighetsdomstol.

I en andra etapp togs upp vissa ytterligare frågor, nämligen om medverkan av nämnd i vissa slag av tvistemål, om ensamdomarkompetensen i tvistemål samt om underrätts sammansättning i domstolsärenden. Övervägandena i dessa frågor skedde på grundval av en departementspromemoria, vilken hade utarbetats inom justitiedepartementet och remissbehandlats under år 1968 (Stencil Ju 1968:18). Den 14 februari 1969 remitterades lagförslag i nyss berörda frågor till lagrådet. I den lagrådsremissen föreslogs också — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som hade förordats i departementspromemorian — ändringar i skilda specialförfattningars bestämmelser om underrätts sammansättning i vissa särskilda brottmål och närliggande mål.

Över de förslag som ingick i de nämnda remisserna avgav lagrådet utlåtande den 13 mars 1969. De remitterade förslagen har därefter förelagts riksdagen i prop. 1969:44 och med vissa ändringar antagits av riksdagen (1LU 38).

I departementspromemorian har — utöver de förslag som hittills har tagits upp till behandling — lagts fram förslag till åtskilliga följdändringar i olika lagar och författningar. Såsom föredragande departementschefen

¹ 29 § tillagd genom 1947:637.

franhöll i lagrådsremissen den 14 februari 1969 bör dessa följdändringar behandlas i en tredje etapp. Genom den proposition som behandlas i detta utlåtande läggs fram erforderliga förslag i ämnet.

Departementspromemorian har remissbehandlats.

Den nya underrättsorganisationen (prop. 1969: 44, 1LU 38)

Riksdagen antog med vissa ändringar de i prop. 1969:44 framlagda förslagen om en enhetlig organisation av de allmänna underrätterna. Beslutet innebär följande.

Den nuvarande uppdelningen på häradsrätter och rådhusrätter slopas och en för land och stad likformig underrättstyp införs. De ändringar som föranleds härav berör i första hand 1 kap. RB, vilket innehåller de grundläggande bestämmelserna om underrätternas organisation och sammansättning. Bestämmelserna i detta kapitel för häradsrätt resp. för rådhusrätt ersätts av bestämmelser som är gemensamma för alla allmänna underrätter. Av de ändringar som därvid företas bör i detta sammanhang nämnas följande.

De nya enhetliga underrätterna skall benämnas tingsrätter. Vid särskild huvudförhandling i tvistemål skall tingsrätt ha sådan s. k. juristkollegial sammansättning med tre eller högst fyra lagfarna domare som nu förekommer i rådhusrätt. I det övervägande antalet familjerättsliga mål skall rätten dock enligt särskilda bestämmelser i föräldrabalken (FB) och giftermålsbalken (GB) bestå av en lagfaren domare och nämnd. För handläggningen av brottmål införs en enhetlig nämndsammansättning i stället för de två olika nämnder som nu finns. Nämnden skall i normalfall bestå av fem nämndemän. Om förfall för nämndeman inträffar sedan huvudförhandling påbörjats skall dock rätten vara domför med fyra i nämnden. Ordinarie lagfarna domare vid underrätt är f. n. borgmästare och rådmän i rådhusrätt samt häradshövding och — i vissa domkretsar — tingsdomare i häradsrätt. I framtiden skall chefsdomare vid tingsrätt benämnas lagman och övriga ordinarie domare rådmän. Tingslaget och staden skall inte längre utgöra enheter i den judiciella indelningen. Uttrycket domsaga, som f. n. åsyftar häradshövdingens ämbetsområde, blir i fortsättningen beteckningen för tingsrättens domkrets. För ordinarie sammanträde vid underrätt har valts benämningen allmänt ting, vilket innebär att den nuvarande benämningen på sådant sammanträde i rådhusrätt, allmän rättegångsdag, utgår. Allmänna ting skall hållas på tingsställe årligen på bestämda tider som fastställs av hovrätten.

Som en bakgrund till vissa frågor som behandlas i detta utlåtande bör också nämnas vissa ändringar i 16 kap. RB. Detta kapitel, som rör omröstning i tvistemål, innehåller f. n. skilda bestämmelser om hur omröstningen skall ske i häradsrätt (sammansättning med nämnd) samt i rådhusrätt

och överrätt (juristkollegial sammansättning). Som en följd av att alla underrätter vid särskild huvudförhandling i tvistemål enligt huvudregeln i RB skall ha juristkollegial sammansättning upphävs de nuvarande särbestämmelserna i 16 kap. RB om omröstning i häradsrätt. Nämnda kapitel kommer således att i fortsättningen innehålla endast regler för omröstning vid kollegial sammansättning.

Enligt en ny lag om fastighetsdomstol skall i princip en allmän underrätt i varje län vara fastighetsdomstol. Underrätten skall i sådan egenskap pröva fastighetsbildningsmål och miljöskyddsmål. Den skall därvid i regel ha sammansättningen två lagfarna domare, en tekniker och två nämndemän. Under det fortsatta lagstiftningsarbetet kommer att prövas i vad mån fastighetsdomstol skall ta upp också andra mål och ärenden.

Åtskilliga bestämmelser om underrätternas organisation, om arbetsfördelningen och behörigheten för olika tjänstemän, om det praktiska anordnandet av verksamheten på domstolskanslierna m. m. finns i olika administrativa författningar. Översyn av dessa bestämmelser pågår inom domstolsberedningen.

Genomförandet av den nya underrättsorganisationen

Lagstiftningen om tingsrätter och deras sammansättning skall generellt träda i kraft den 1 januari 1971. Det har emellertid ansetts önskvärt att göra det möjligt att låta de nya reglerna beträffande underrätternas sammansättning i brottmål träda i kraft för alla underrätter redan före den 1 januari 1971. Vidare har det ansetts önskvärt att skapa möjlighet att införa den nya organisationen i dess helhet i vissa fall när nya domkretsar bildas. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t fått befogenhet att förordna att lagändringarna helt eller delvis skall gälla från tidigare tidpunkt. Sådant förordnande kan begränsas till viss eller vissa underrätter.

I de beslutade ändringarna i RB har tagits upp ett flertal övergångsbestämmelser. I detta sammanhang finns anledning att främst erinra om vissa bestämmelser vilka har tagits upp under punkterna 7—9. Beträffande innehållet i dessa punkter får utskottet hänvisa till prop. 119 s. 25—26.

Allmänt beträffande följdändringarna

Departementspromemorian. I promemorian anförts som bakgrund till de där framlagda förslagen följande **a l l m ä n n a s y n p u n k t e r**. De ändringar som har föreslagits i prop. 1969:44 i syfte att införa en enhetlig underrättsorganisation återverkar på bestämmelser i ett stort antal andra lagar och författningar, som bygger på den nuvarande ordningen med två underrättstyper. Övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB torde visserligen kunna lösa flertalet uppkommande frågor. I ordningens och klarhetens intresse är det dock önskvärt att ändringar som behövs av terminologiska eller

andra skäl i huvudsak vidtas direkt i berörda författningar. Det har därför ansetts nödvändigt att i förevarande sammanhang företa en såvitt möjligt fullständig genomgång av författningsmaterialet för att kartlägga vilka bestämmelser som påverkas. De förslag och överväganden som redovisas i promemorian bygger på vad som har framkommit vid en sådan genomgång.

De förslag som läggs fram i promemorian avser i stor utsträckning följändringar av terminologisk art. Genom att nya benämningar inom underrättsorganisationen har föreslagits, uppkommer behov att byta ut äldre terminologi mot ny. I denna del har övervägandena skett med utgångspunkt från att en anpassning till den nya terminologin i huvudsak bör ske genom direkt i berörda författningar vidtagna ändringar. Undantag har gjorts för sådana fall, där bara något enstaka ord i en författning behöver bytas ut och några missförstånd inte behöver befaras om äldre uttryck kvarstår tills vidare. Dessutom har undantagits en del fall där ifrågavarande författning kan förväntas snart bli ändrad eller upphävd i annat sammanhang. I enlighet med det sist anförda föreslås i promemorian med några få undantag inte några terminologiska jämkningar i författningar som berörs av reformerna på jordabalkens och fastighetsbildningens område eller av pågående utredningsarbete i inskrivningskommittén, expropriationsutredningen och sjölagskommittén.

I promemorian uttalas vidare att även ändringar av saklig betydelse aktualiseras, främst i sådana bestämmelser som är av olika innehåll för stad (i betydelsen stad med rådhusrätt) och för landet (i betydelsen område som lyder under häradsrätt). Det konstateras att den ordning som följer av övergångsbestämmelserna i förslaget till ändring i RB (punkterna 7 d och e) innebär ett konserverande av rådande skillnader mellan land och stad. Denna ordning bör emellertid inte förbli gällande för alla författningar, där sådana skillnader nu förekommer. De flesta av de åsyftade författningarna gäller nämligen ämnen av sådant slag att det numera inte finns saklig anledning att upprätthålla olikheten i regleringen.

I enlighet med det nu anförda har i promemorian tagits upp förslag som går ut på att i vissa författningar avlägsna nuvarande skillnad mellan reglerna för land och reglerna för stad. De ändringar som föreslås är i regel föga ingripande. Med hänsyn till lagstiftnings- och utredningsarbete som i annat sammanhang pågår på berörda områden har frågan om åstadkommande av likformighet i en del fall förbigåtts. Sålunda föreslås i promemorian inte några ändringar i nu behandlat avseende i författningar som angår inskrivningsväsendet. Såvitt avser fastighetsbildningslagstiftningen har ändringarna i huvudsak begränsats till att avse lagtekniska lösningar, som innebär att under en övergångsperiod nuvarande bestämmelser om domstolsorganisationen i jorddelningsmål inte rubbas i sak.

Vid övervägandena av utformningen av nya enhetliga bestämmelser har, såvitt angår tidsfrister för vidtagande av vissa åtgärder, i promemorian inta-

gits den ståndpunkten att de nu för landet gällande längre fristerna i princip har getts företräde. Principen anses motiverad bl. a. av rättssäkerhetsskäl.

Utöver vad som nu har anförts har i promemorian också tagits upp vissa andra ändringsförslag som står i samband med underrättsreformen men är av mera begränsad räckvidd.

Beträffande i k r a f t t r ä d a n d e t av ändringarna anför i promemorian att de problem som kan uppkomma under en övergångstid, om den nya underrättsorganisationen före den 1 januari 1971 införs i viss eller vissa domsagor, i huvudsak torde kunna lösas med hjälp av övergångsbestämmelserna i förslaget till lagen om ändring i RB. I de nu aktuella förslagen har sålunda i regel föreskrivits endast att ändringarna skall träda i kraft den 1 januari 1971. I några fall har dock Kungl. Maj:t getts befogenhet att förordna, att de nya bestämmelserna skall gälla beträffande viss eller vissa underrätter från tidigare tidpunkt.

Remissyttrandena. De allmänna synpunkterna i promemorian har vid remissbehandlingen lämnats utan erinran.

Departementschefen vid lagrådsremissen. I arbetet på en reform av underrättsorganisationen har hittills i två olika etapper behandlats väsentligen grundläggande lagstiftningsfrågor i samband med reformen. Det har därvid förutsatts att frågan om följdändringar till reformen skulle tas upp i en tredje etapp. Som jag förut har nämnt har förslag till sådana ändringar — jämte förslag i vissa andra frågor som redan har behandlats i prop. 1969:44 — lagts fram i en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria. Vid remissbehandlingen har de förslag som promemorian i denna del innehåller så gott som genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Endast på enstaka punkter har från några håll framförts erinringar eller påpekanden. I den mån jag i det följande inte särskilt nämner att yttranden av sist angiven innebörd har förekommit, har förslagen i aktuell del godtagits vid remissbehandlingen.

För egen del anser jag, att de allmänna riktlinjer som har följts vid utarbetandet av ändringsförslagen bör godtas. Jag delar sålunda uppfattningen, att gällande bestämmelser bör anpassas till den nya ordningen i huvudsak genom ändringar i berörda författningar. Som har framhållits i promemorian möjliggör dock de övergångsbestämmelser som har tagits upp i förslaget till lag om ändring i RB att man kan avstå från ändringar i en del fall. Den avvägning som i detta avseende har gjorts i promemorian kan jag i huvudsak ansluta mig till. Vissa frågor som hänger samman med lagstiftnings- eller utredningsarbete på andra områden återkommer jag senare till.

På grundval av förslagen i departementspromemorian har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lagar om ändring i ett flertal författningar.

Här må upplysas att av nämnda lagförslag — 17 till antalet — samtliga

utom ett (förslag till lag om ändring i föräldrabalken) är likalydande med de vid propositionen fogade förslagen.

Ändringsförslagen

Beträffande innehållet i gällande bestämmelser och i departementspromemorian samt i föredragande departementschefens yttrande vid lagrådsremissen, såvitt avser lagförslagen under 1) och 3)—17), vilka förslag lämnats utan erinran av lagrådet, får utskottet hänvisa till propositionen s. 28—29 och 31—48.

Beträffande förslaget till *lag om ändring i föräldrabalken* upptogs i *lagrådsremissen* följande.

19 KAP.

8 §.

Gällande bestämmelser. Med hänsyn till att rätten i förhållande till överförmyndare intar en överordnad ställning gäller nu enligt förevarande paragrafs andra stycke, att domhavande inte får vara överförmyndare i domsagan och att ledamot av rådhusrätt inte får vara överförmyndare i staden. För ledamot av rådhusrätt är hindret inte undantagslöst. Arbetar rådhusrätt på flera avdelningar, kan ledamot av rätten vara överförmyndare i staden. Det förutsätts då, att ledamot som utses till överförmyndare kan få sin tjänstgöring i rätten förlagd till annan avdelning än den som handlägger förmynderskapsärenden.

Departementspromemorian. Ifrågavarande paragraf måste ändras till följd av att en enhetlig underrättsorganisation med ändrade benämningar föreslås. Förbud att vara överförmyndare inom domsagan bör även i fortsättningen gälla för de ordinarie domarna i underrätten. Det måste dessutom anses motiverat att låta förbudet gälla också övriga lagfarna tjänstemän vid underrätten, eftersom förordnanden att handlägga förmynderskapsärenden bör kunna meddelas för dem utan risk för jävssituationer. Om bestämmelsen utformas i enlighet med det anförda, bör dock Kungl. Maj:t få befogenhet att för särskilt fall ge tillstånd för lagfaren tjänsteman vid tingsrätt att vara överförmyndare inom domsagan. Sådant tillstånd bör kunna komma i fråga särskilt när det gäller dem som avses med den nuvarande undantagsbestämmelsen, dvs. när det gäller domare i underrätt som arbetar på flera avdelningar. Om någon domare vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande innehar uppdrag som överförmyndare i överensstämmelse med de nuvarande reglerna, bör uppdraget kunna behållas utan särskilt tillstånd. Övergångsbestämmelse som gör detta möjligt bör meddelas.

Departementschefen. Paragrafens andra stycke har ändrats i enlighet med vad som har föreslagits i promemorian. Därutöver har i departementsförslaget gjorts ändring i paragrafens första stycke. I detta föreskrivs f. n. att till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren svensk man eller kvinna, som har uppnått 25 års ålder, samt att den som är omyndig eller i konkurstillstånd ej kan vara överförmyndare. I departementsförslaget har den särskilda åldersgränsen slopats och ersatts med krav på att den som uppdraget avser är myndig. Ändringen har samband med att nuvarande särskilda åldersgränser för valbarhet till riksdagsmannaupdrag och kommunala förtroendeuppdrag kommer att slopas. En redogörelse härför har jag lämnat i prop. 1969: 44 s. 377, där jag också föreslår att gällande ålders- och konkursvillkor för nämndeman skall utgå. De synpunkter jag därvid har åberopat gör sig i huvudsak gällande även i förevarande fall. Med hänsyn till att överförmyndare har tillsyn över ekonomisk förvaltning, har dock det särskilda konkursvillkoret i 8 § första stycket behållits.

Övriga ändringar.

Departementschefen. Övriga ändringar i FB avser terminologiska jämkningar som har föreslagits i promemorian.

Ändringen i 12 kap. 4 § *andra stycket* är en följd av att tingslaget och staden upphör att vara enheter i den judiciella indelningen och i det avseendet ersätts av domsaga, som skall vara underrättens domkrets (jfr avsnitt 2.1. i prop.).

Den nya benämningen på underrätterna införs i 19 kap. 3 § *första stycket*.

Orden Stockholms rådhusrätt ersätts på förekommande ställen med Stockholms tingsrätt. Det kan i detta sammanhang nämnas, att motsvarande ändring har föreslagits i promemorian beträffande 5 § lagen om införande av föräldrabalken. Bestämmelsen i denna paragraf, som avser godmanskap som har ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn, har emellertid inte ansetts ha sådan räckvidd att en författningsändring behövs nu.

Frågan om vissa ändringar i FB med anledning av förslag om införande av en enhetlig kommunbeteckning (prop. 1969: 63) kommer att tas upp i senare sammanhang.

I enlighet med det sagda föreslogs i det till lagrådet remitterade förslaget ändrad lydelse av 19 kap. 8 § föräldrabalken på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 KAP.

8 §.

Till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren Till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren,

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

svensk man eller kvinna, som uppnått tjugofem års ålder. Överförmyndare kan ej den vara som är omyndig eller i konkurstillstånd.

Domhavande må ej vara överförmyndare inom domsagan, ej heller må ledamot av rådhusrätt, som arbetar å endast en avdelning, vara överförmyndare i staden.

myndig svensk medborgare. Överförmyndare kan ej den vara som är i konkurstillstånd.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare inom domsagan, om ej Konungen för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må — — — — — av valmyndigheten.

I övrigt var lagförslaget likalydande med det förslag som fogats vid propositionen.

Lagrådet yttrade:

Vid överförmyndarinstitutionens införande framhölls (se NJA II 1924 s. 279) att överförmyndare borde, vid sidan av en speciell förmåga att bedöma räkenskaper, besitta ett visst större mått av praktisk erfarenhet, omdömesgillhet och vidsynthet för att kunna rätt sätta sig in i de omyndigas vitt skilda levnadsförhållanden och behov. Värdet av överförmyndarens personliga kontakt med förmyndarnas och myndlingarnas förhållanden och av hans mera allmänt rådgivande verksamhet betonades också (s. 271). Arten, mångfalden och vikten av de uppgifter som enligt 13—18 kap. föräldrabalken ankommer på överförmyndaren behöver inte närmare utvecklas. Han fattar ensam sina beslut och har därvid en domstolsliknande funktion (se 20 kap. 33, 35 och 40 §§). Den som alldeles nyss uppnått myndig ålder är — oavsett sina kvalifikationer i övrigt — inte särskilt väl skickad att vara överförmyndare. Så länge för lagfaren domare gäller kvalifikationskravet, att han skall ha fyllt 25 år (4 kap. 1 § rättegångsbalken), bör enligt lagrådets mening motsvarande nedre åldersgräns för överförmyndare bibehållas. Lagrådet hemställer att första stycket av 19 kap. 8 § inte ändras. Skulle lagrådets hemställan inte vinna bifall, bör i varje fall uppmärksammas att den föreslagna lagtexten i motsats till den nu gällande inte reglerar det fall att en vid valet myndig överförmyndare sedermera blir förklarad omyndig. Lagtexten torde böra jämkas i detta hänseende. Motsvarande lär för övrigt gälla även kravet på svenskt medborgarskap.

Vid propositionens avlåtande anförde *föredragande departementschefen*.

Lagrådet har i anslutning till 19 kap. 8 § i förslaget till lag om ändring i föräldrabalken förordat, att gällande nedre åldersgräns för valbarhet till

överförmyndare behålls. Vad som i det avseendet har anförts bör enligt min mening inte föranleda att det remitterade förslaget frångås. På grund av vad lagrådet i övrigt har anført beträffande den föreslagna lagtexten, bör i paragrafens första stycke vidtas en jämkning som innebär, att den som har blivit förklarad omyndig inte kan vara överförmyndare.

Övriga frågor

Departementspromemorian. I promemorian har beträffande flera lagar och andra författningar gjorts uttalanden som innebär att följdändringar inte behövs f. n. I det avseendet nämns i promemorian vissa lagar och författningar, beträffande vilka *endast begränsade terminologiska ändringar* kan komma i fråga men där ändringar kan underlåtas därför att övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB är tillämpliga. Som exempel kan nämnas att det finns åtskilliga författningsbestämmelser (redovisade i promemorian på s. 93, jfr också s. 68, 85 och 104) som innehåller uttrycket »Stockholms rådhusrätt».

I promemorian behandlas också vissa lagar och andra författningar, beträffande vilka ändringsförslag inte anses böra läggas fram nu med hänsyn till att de aktuella *bestämmelserna kommer att antingen upphävas eller ändras i annat sammanhang inom den närmaste tiden*. Därvid erinras om att övergångsbestämmelserna till ändringarna i RB gör det möjligt att i dessa fall underlåta ändring för den tid bestämmelserna kommer att stå kvar.

Beträffande bestämmelserna om förmånsrätt för ogulden köpeskilling i 11 kap. 2 § gamla jordabalken erinras om att den s. k. lagaståndstiden är olika i stad och på landet (i landet inbegrips stad under landsrätt). Det erinras vidare om att den föreslagna nya jordabalken inte innehåller någon motsvarighet till angivna lagrum. Under tiden fram till ikraftträdandet av den nya jordabalken anses nuvarande frister för stad resp. land kunna bestå. Det konstateras att så blir fallet med tillämpning av övergångsbestämmelserna under punkterna 7 d och e i förslaget till lag om ändring i RB.

Som förut har nämnts föreslås i promemorian inte några ändringar i sådana bestämmelser i lagfarts- och in-teckningsförordningarna jämte tillhörande författningar, vilka bygger på den nuvarande underrättsorganisationen.

När det gäller författningar med sjörättslig anknytning erinras om att behövliga följdändringar kommer att övervägas av sjölagskommittén i samband med dess utredningsuppdrag beträffande de sjörättsliga domstols- och forumreglerna.

Departementschefen vid lagrådsremissen. Jag ansluter mig till vad som har uttalats i departementspromemorian i de frågor som nu har berörts. Jag vill dock erinra om att skäl har ansetts föreligga att anpassa 1932 års

inskrivningslag till de förhållanden som kommer att gälla efter den 1 januari 1971 (jfr avsnitt 4.12. i prop.).

Jag vill slutligen nämna, att vissa ändringsfrågor i vilka förslag har lagts fram i departementspromemorian kommer att tas upp i andra lagstiftningsärenden. Det gäller följande frågor.

Enligt förordningen den 20 november 1845 (nr 50, s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall avhandling om lösöreköp bekantgöras i särskild ordning. Bestämmelserna härom, som finns i 1 § förordningen, är delvis olika utformade för rådhusrättsstad och landet i övrigt. I promemorian har föreslagits att en enhetlig reglering av förfarandet genomförs med anknytning till de nu för landet gällande bestämmelserna. Vissa redaktionella ändringar har också föreslagits i förordningen i övrigt. Lösöreköpsförordningen berörs emellertid också av förslag som har lagts fram i en promemoria angående ny lagsliftning om delgivning (Stencil Ju 1968: 15). De ändringar i lösöreköpsförordningen som har föreslagits i promemorian om följdändringar till underrättsreformen torde få anmälas i samband med beredningen av nyssnämnda förslag.

I departementspromemorian med följdändringar har vidare föreslagits vissa ändringar i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs. Som jag har nämnt vid behandlingen av konkurslagen (avsnitt 4.8. i prop.) har i SOU 1968: 41 lagts fram förslag till ny lag om ackordsförhandling. De ändringar som har berörts i departementspromemorian kommer att beaktas, när förslaget i SOU 1968: 41 övervägs inom departementet.

Jag vill också nämna, att ställningstagande till viss ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation (berörd på s. 96 i promemorian) har ansetts kunna anstå med hänsyn till pågående utredning om domstolsorganisationen för expropriationsmål.

Utskottet

I propositionen läggs fram följdändringar till riksdagens beslut under vårsessionen om en reform av de allmänna underrätternas organisation. Ändringarna är i stor utsträckning av terminologisk natur, föranledda av de nya benämningarna inom underrättsorganisationen, men det föreslås också sakliga jämkningar i olika författningar. Dessa sammanhänger i flertalet fall med att olika regler nu gäller för rådhusrättsstäder och för landet i övrigt.

I föräldrabalken föreslås vissa ändringar i reglerna om överförmyndare. Ändringarna innebär bland annat att den nuvarande nedre åldersgränsen om 25 år för valbarhet till överförmyndare slopas och ersätts med krav på att den som uppdraget avser är myndig. Förslaget har avstyrkts av lagrådet som därvid uttalat att, bland annat med tanke på överförmyndarens

domstolsliknande funktion, den nuvarande nedre åldersgränsen bör bibehållas så länge för lagfaren domare gäller kvalifikationskravet att han skall ha fyllt 25 år.

Den föreslagna ändringen har samband med riksdagens tidigare fattade beslut att slopa de särskilda åldersgränserna för valbarhet till riksdagsmannauppsdrag, kommunala förtroendeuppsdrag och uppsdrag som nämndemän. Beslutet rörande nämndemännen fattades i samband med vårens under-rättsreform. Första lagutskottet uttalade därvid i sitt av riksdagen i denna del godkända utlåtande att den omständigheten att valet av nämndemän ombesörjs av kommunernas fullmäktige utgjorde tillräcklig garanti för att sådana utses som anses lämpade för uppsdraget. Motsvarande skäl kan med fog åberopas då det gäller ålderskravet för överförmyndare. Utskottet biträder därför det i propositionen framlagda förslaget i denna del.

Även i övrigt kan utskottet tillstyrka propositionen.

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen bifaller förevarande proposition, nr 119, såvitt avser 19 kap. 8 § första stycket föräldrabalken,

B. att riksdagen bifaller propositionen i övrigt.

Stockholm den 11 november 1969

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), Schött (m), Svanström (cp), Helge Karlsson (s), Oscar Carlsson (s)*, fru Lilly Ohlsson (s), och herr Richardson (fp)*;

från andra kammaren: fröken Bergegren (s), herr Wiklund i Stockholm (fp)*, fru Kristensson (m)*, herrar Jönsson i Malmö (s), Hansson i Piteå (s), Johansson i Växjö (cp), fru Bergander (s)* och fru Jonäng (cp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

vid utskottets hemställan under A

av herrar Alexanderson (fp), Schött (m), Svanström (cp), Richardson (fp), Wiklund i Stockholm (fp), fru Kristensson (m) och fru Jonäng (cp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 30 med orden

»I föräldrabalken» och slutar på s. 31 med orden »tillstyrka propositionen» bort ersättas med text av följande lydelse.

Vissa ändringar föreslås i föräldrabalkens regler om överförmyndare. Ändringarna innebär bland annat att den nuvarande nedre åldersgränsen om 25 år för valbarhet till överförmyndare slopas och ersätts med krav på att den som uppdraget avser är myndig.

Lagrådet har avstyrkt att åldersgränsen slopas. I sin motivering erinrar lagrådet om vad som vid överförmyndarinstitutionens tillkomst framhölls om de personliga kvalifikationer som överförmyndare borde ha; bland annat borde han besitta ett visst större mått av praktisk erfarenhet, omdömesgillhet och vidsynthet för att kunna rätt sätta sig in i de omyndigas vitt skilda levnadsförhållanden och behov. Även överförmyndarens mera allmänt rådgivande verksamhet betonades. Lagrådet framhåller vidare att överförmyndaren fattar sina beslut ensam och därvid har en domstolsliknande funktion. Mot denna bakgrund menar lagrådet, att den som alldeles nyss uppnått myndig ålder — oavsett kvalifikationer i övrigt — inte är särskilt väl skickad att vara överförmyndare. Lagrådet anser att så länge för lagfaren domare gäller kvalifikationskravet, att han fyllt 25 år, bör motsvarande nedre åldersgräns för överförmyndare bibehållas.

I propositionen har hänvisats till att motsvarande nedre åldersgräns för bland annat nämndeman slopats i samband med vårens underrättsreform liksom att beslut fattats om borttagande av de särskilda åldersgränserna för valbarhet till riksdagsmannauppsdrag och kommunala förtroendeuppsdrag. Enligt utskottets mening föreligger det emellertid så till vida en väsentlig skillnad mellan nämnda uppsdrag och uppdraget som överförmyndare att den sistnämnde ensam har att fatta sina beslut. Den praktiska erfarenhet, omdömesgillhet och vidsynthet, som i enlighet med vad lagrådet anför måste krävas av en överförmyndare, kan ingen ha skaffat sig förrän ett antal år förflutit sedan han själv blivit myndig. Även de skäl som lagrådet härutöver framför bör tillmätas stor betydelse vid prövning av den föreslagna ändringen. Med hänsyn till det anförda anser utskottet, att tillräckliga skäl inte förebragts för att nu ta bort åldersgränsen. Utskottet avstyrker således förevarande ändring av föräldrabalken.

I övrigt har utskottet inte något att erinra mot förslagen i propositionen.

dels att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen avslår förevarande proposition, nr 119, såvitt avser 19 kap. 8 § första stycket föräldrabalken.